

ТРЕБИЊСКА ДЕКЛАРАЦИЈА О ЗАШТИТИ ЋИРИЛИЦЕ

Учесници научно-политичког скупа „Говори српски – пиши ћирилицом“, српски лингвисти и политичари, сагласили су се да се без јединства српских политичара и филолога не може очувати јединство српског језика, а преко њега ни јединство српског народа без обзира на то да ли он живи у истој или у различитим државама. Оно што обједињује српски народ, што му даје национални идентитет јесте прије и изнад свега српски језик и његово писмо ћирилица. Српски језик и српска ћирилица темељни су идентитетски национални критеријуми српскога народа. Између српског језика и српске ћирилице влада однос какав нема ниједан други језик са својим писмом. Ћирилица је неотуђиви дио српскога језика, и зато је српски језик у свој пуноћи српски тек кад се исписује ћирилицом. Та два термина једино у српском језику, између свих језика на кугли земаљској, могу метонимијски да се замјењују: кад се каже српски језик нужно се мисли и на српску ћирилицу, а кад се каже српска ћирилица, то истовремено значи и српски језик. Српска ћирилица је, што је општепознато и научно општеприхваћено, најсавршеније писмо на свијету, јер у њој свакоме књижевном гласу (фонему) српскога језика одговара посебно слово (графема). Иако је ћирилица једино српско национално писмо, иако она Србе прати од почетака писмености до данас, у посљедњем стољећу она код Срба бива све више потискивана латиницом, и све чешће њом замјењивана. А латиницу је највећи број Срба добио тек почетком двадесетог вијека. Она је дошла заједно са уласком Хрвата у заједнички државу – најприје Краљевину Срба, Хрвата и Словенаца, а онда и Југославију. У читавом 20. вијеку ћирилица је на различите начине потискивана од латинице, да би данас била готово потпуно истиснута и у самом српском језику.

Ћирилица је нит која повезује готово сву српску писменост од њених почетака до данас, било да се односи на црквенословенски (српскословенски, српску редакцију старословенског језика; славеносрпски), или на српски народни језички израз. Тако је на ћирилици писана *Повеља Кулина бана* 1189. године као први сачувани документ на српском народном језику. Ћирилицом је писано (око 1186) *Мирослављево јеванђеље*, најзначајнији ћирилички споменик српске и јужнословенске писмености. Најстарија српска штампана књига на црквенословенском језику *Октоих првогласник* (1494/1945) штампана је ћирилицом. И прва штампана књига на српском народном језику, а то је *Дубровачки молитвеник* (из 1512. године), коју је Милан Решетар у другом издању издао под називом *Српски молитвеник*, такође је штампана ћирилицом. *Први српски буквар* Инока Саве штампан је 1597. године у Венецији на српскословенском језику ћирилицом. И да не набрајамо даље, јер нема ниједног важнијег споменика српске писмености (било да је настао у Зети, старом Хуму, Херцеговини, Рашкој, Старој Србији, па и у приморским крајевима) а да није написан ћирилицом. Ћирилица је тако кроз вијекове била на широким просторима српског језика свједок континуитета и идентитета српског језика и књижевности, српске културе, историје; препознатљив знак и симбол; показатељ колико је српско наслеђе богато и утемељено. А код несрба по правилу је сматрана основним знаком српског идентитета.

Због тога се при прогону Срба (посебно у Првом свјетском рату од Аустроугорске, и у Другом свјетском рату у НДХ) најприје прогонила ћирилица. Деветнаести и почетак 20. вијека је, више од свих вијекова раније, обиљежен многим *покушајима забране употребе* „српске ћирилице“. Јавне забране најчешће су давале супротне резултате од очекиваних и задатих. Будиле су свијест о значају и вриједности ћирилице и везаности за њу, те доводиле до снажних отпора са тежњом да се ћирилица сачува и одбрани, јер се сматрало да одбрана ћирилице представља одбрану не само српског језика него и националног идентитета самих Срба.

И поред свих забрана, највише је ћирилица потиснута и заборављена почев од периода стварања, прокламовања и озакоњења „равноправности“ двају писама: ћирилице и латинице. А та „равноправност“ озваничена је Новосадским договором. Иако латиницом Срби, мимо Срба католика, практично нису писали све до 1918. када је створена Краљевина Срба, Хрвата и Словенаца, латиница је за мање од сто година готово потпуно истиснула ћирилицу из употребе. Формално је ћирилица била равноправна са латиницом, а суштински се све чинило да се сасвим потисне и заборави. Код Срба је створена свијест да су оба писма – и ћирилица и латиница – подједнако српска писма. А нису. Наиме, није потпуно тачно када се каже да је и латиница, попут ћирилице, српско писмо. *Ћирилица јесте српско писмо, а латиница Гајева, с малом Даничићевом дорадом, није српско писмо, него је писмо српскога језика.* Она није српско писмо зато што и није створена за српски језик, али је писмо српскога језика зато што се тај језик данас не само код Срба него и код Хрвата, Бошњака и Црногораца пише латиницом. Она је некад била и српско писмо зато што је била писмо *Срба католика*, а тако је означена и у првом издању Вуковог Рјечника, али је престала то да буде онога тренутка кад су, изузимајући појединце, Срби католици, на таласу правашке идеологије, отишли у Хрвате. Према томе, ћирилица је једино право српско писмо, које поред функционалног значаја има и симболички значај као једно од најпрепознатљивијих обиљежја српске националне културе током скоро једног миленијума. Осим тога, и по међународном стандарду ISO 12199 (Alphabetical ordering of multilingual terminological and lexicographical data represented in the Latin alphabet) међу језицима који користе латинична слова не наводи се српски језик. Пошто у међународном информационом систему за културни и научни развој, чијих се стандарда придржавају све чланице УНЕСКО, не постоји одредница *српски језик – латиница*, све што је досад написано таквом латиницом у свјетским библиотечким фондовима књижи се у – хрватску културну баштину.

Тако су Срби у 21. вијеку дошли у ситуацију да напуштањем ћирилице и растакањем српског језика губе властити национални идентитет. Нужно је зато на свим просторима на којим Срби живе ћирилицу сачувати *тако што ће бити једино службено писмо цијелога српскога народа.* Обавезно је да се српска политичка и филолошка дјеловања нађу на истом путу, на путу заустављања ништења српског националног идентитета због неуважавања *значаја* српског језика и српске ћирилице као основних националних одредница. На том послу потребно је да се нађу све српске институције и сви српски филолози и утицајни политичари.

*

* * *

Учесници скупа једногласно су закључили да је, ради заштите ћирилице и српског језика, неопходно провести слjedeће неодложне активности:

1) Да српски политичари и лингвисти истрају у настојању да се усвоје и законски озваниче управо направљене *Измене и допуне Закона о службеној употреби језика и писама у Републици Србији*, којим се, уз приједлог оснивања *Савета за језик*, прије свега конкретизује примјена члана 10. Устава Републике Србије, који одређује службену употребу српског језика и ћириличног писма.

2) Да се у Црној Гори, кроз законску регулативу, обезбиједи Уставом загарантовани равноправни статус ћирилице и латинице, уз подузимање свих активности како би се већ направљени *Приједлог Закона о заштити ћириличног писма* усвојио. Јер, Уставом загарантовани „српски језик у службеној употреби“ подразумијева спровођење те одредбе и у пракси. Будући да су Уставом раздвојени синонимни термини „службени језик“ и „језик у службеној употреби“ – они се у пракси не смију одвајати, или се Уставом Црне Горе српски језик мора дефинисати и као службени, јер је већински језик

у Црној Гори.

3) Најтеже је стање са српским језиком у БиХ, а самим тим и у Републици Српској, прије свега због нескривене тежњи Бошњака да Србима наметну и у српском језику назив *босански језик*. На дјелу је заправо повампирана Калајева језичка и национална политика у БиХ која преко „босанског“ као „земаљског језика“ жели да створи босанску нацију, коју би чинили сви становници БиХ, тако да би се у њој укинули и Срби и српски језик. Зато се Срби никако не могу нити смију сагласити са босанским називом тог политичког језика, који има симболичку функцију а и несагласан је са етничким називом оних који га употребљавају, а исти назив намећу и Србима и Хрватима. То посебно због тога што *назив који за један језик користи један народ не мора бити назив језика код другог народа, посебно још ако је насупротан творбеним правилима језика другог народа*.

А први корак у очувању Срба и српског језика у Републици Српској и БиХ јесте *заустављање процеса одумирања ћирилице* као битне идентитетске црте како српскога језика тако и српскога народа. Ћирилица код Срба – и у Републици Српској као и у Србији – мора имати статус јединог службеног писма, како је то у садашњем Уставу Републике Србије и записано, и како је то пренесено и конкретизовано у *Изменама и допунама Закона о службеној употреби језика и писама у Републици Србији*. Неопходно је да и Република Српска што прије направи *Закон о службеној употреби ћирилице у Републици Српској*, и да тај закон послужи као основа за израду закона о језику и писму у Републици Српској.

4) Неопходно је што прије направити заједнички ћирилички буквар, екавског и ијекавског изговора, који ће бити и потврда почетка практичне реализације службеног статуса ћирилице код Срба без обзира на то гдје они живе.

Требиње, 4. март 2017.

Учесници научно-политичког скупа
„Говори српски – пиши ћирилицом“